

Şairler Şehri Maraş'ta Bir Edebiyat Yolu

Şehir tarihçiliği önemli bir medeniyet işçiliğidir. Çünkü şehirler medeniyetlerin sütunlarıdır. Her medeniyeti emziren, besleyen, büyüten, ayakta tutan ve hatırlatan şehirler vardır. Medeniyetlerin sırları bu sütun şehirlerde saklıdır. Örneğin İslam medeniyeti söz konusu olduğunda, irfan sırrını ve sanatını en doğuda Buhara'dan ve Semerkant'tan, en batıda el-Hamra sarayındaki "Lâ gâlibe illallâh" hattından okuyabilirsiniz. Söz, şiirden ve edebiyattan açıldığında ise özellikle Cumhuriyet Dönemi İslamî Türk Edebiyatı açısından sütun şehirlerin başında kuşkusuz Kahramanmaraş akla gelir. Necip Fazıl Kısakürek'in yol açtığı ve yön gösterdiği bu şehirde, yüzlerce esaslı şair ve edebiyat adamı yetişmiştir. Yaşayan günümüz şairlerinden Ali Akbaş, Ömer Erinç, Tayyib Atmaca, Yasin Mortaş ve Mustafa Köneçoğlu bunlardan yalnız birkaçıdır. Ancak Maraşlı yazar ve şair denildiğinde kuşkusuz akla ilk olarak Üstad ve Yedi Güzel Adam gelir.

Özellikle Azerbaycan'da çalıştığım yıllardan itibaren özlemimi duyduğum şehir-şiir ilişkisine dair bir güzellik yaşandı Kahramanmaraş'ta. Gör-günün görmekle ilişkisi olduğunu hatırlayan, şiirin şuur verdiğini bilen, vefanın yalnız insana ait değil şehirlerin de vefası olması gerektiğini düşünen bir akıl, Kahramanmaraş'lı ya da Kahramanmaraş'ın suyundan bir tas da olsa su içmiş güzel insanların hatıralarını yaşatmak için onların isimlerini birer mekânla buluşturdu. Kahramanmaraş ile Gök-sun arasında yeni yapılan tünel ve viyadüklere şair ve yazarların isimleri verildi. Şehirde kurulan Edebiyat Müzesi'nden sonra yapılan bu isimlendirme, şehir-şiir ilişkisini güçlendirecek bir adım oldu. Medeniyetin temel unsurları olan insan, zaman ve mekân birleşti.

Artık Kahramanmaraş'tan yola çıkıp Kayseri ve Ankara tarafına gidiyorsanız, yolunuz yalnızca kısalıp kaliteli hale gelmedi. Aynı zamanda daha keyifli bir yola dönüştü. Özellikle bir bahar mevsiminde yola çıkmışsanız, yolun etrafındaki sağlam yüce dağlar, dağların başına dolanan dumanlar, sizi ısrarla altında oturmaya davet eden

ulu çamlar ve yalnız ardıç ağaçları, ellerinize uzanan rengarenk çiçekler selamlıyor sizi. Aklınızı ve gönlünüzü birbirine bağlıyor. Malumdur insanın gözü neyi görüyor ve kulağı neyi duyuyorsa aklı onu düşünmeye ve kalbi onu hissetmeye başlıyor. İşte tam da bu yola düştüğünde insan, aklına Necip Fazıl'ın şu şiiri geliyor:

*Al eline bir değnek
Tırman dağlara, söyle
Şehir farksız olsun tek
Mukavvadan bir köyle*

*Uzasan göğe ersen
Cücesin şehirde sen
Bir dev olmak istersen
Dağlarda şarkı söyle*

Üstad'ın bu şiirini yüreğinize yükleyerek yola çıktığınızda dağların arasında bir edebiyat dersi başlıyor sanki. Şehrin şair ağabeyi ve üstadı Necip Fazıl Kısakürek'le yol alıyorsunuz. Geçtiğiniz ilk tünelde *Kaldırımlar* şiiri geliyor insanın aklına. Bütün renklerin, ahenklerin, seslerin, görüntünün ve gürültünün bir anda kaybolduğu bir mekân. Mekânın içine girerken sanki zaman da özel bir alan açıyor insana. "*Kimşesiz bir sokak ortasında*" sanıyor insan kendini. Lakin yolun "*karanlığa sapanan noktasında*" bekleyen bir umut ışığı görülüyor tünelin sonunda. Zira Necip Fazıl, bir umudun adıdır. Büyük Doğu'nun diriliş umudu...

Diriliş kelimesi Sezai Karakoç'u hatırlatıyor birden. Kahramanmaraş'ta ortaokul okumuş olan Sezai Karakoç, Necip Fazıl'dan sonra ikinci ağabey. İkinci tünelden itibaren onunla devam ederken yola, dağlar yolları kapatsa da ne gamdır! "*Kaderin üstünde bir kader vardır*" diyor kulağınıza diriliş sûru üflercesine. Hiç bitmeyen bir umut aşışı... Bütün sürgün ülkelerden derlenip toparlanarak yalnız bir yola düşmeyi hatırlatıyor dirilmek ve durulmak için. Dirilişin bir tercih değil, bir sorumluluk olduğunu öğretmek için "*Kanadı kırık*

kuş merhamet ister” dediği duyuluyor bu bilge filozofun.

Sonra Nuri Pakdil eşlik ediyor size sessiz sedasız üçüncü tünelden itibaren. “Sükût, dünyanın en uzun cümlesi” diyor. Harfsiz ve hecesiz konuşuyor bir Klas Duruş’la... “Dilimin döndüğü kadar sustum” diyor insana bir toprak gibi. Sessiz ve fakat canlı ve can bahşeden. Belki de bundandır Pakdil’in;

Az da olsa
duyarım
acısını
toprağın...”

demesi. Tam da altın sarısı ve bal küpü olan Garbarcık üzümünün yetiştiği bu yerde, insanın aklına istemsiz şekilde, Pakdil’in anne kalbini üzüme benzeten şiiri geliyor:

Narin bir üzüm anne yüreği
ağlaması çocuğun
çöl tülbent üstünde
sarar onunla anne yüreğini...

Anne yüreğinin yükü ağırdır derken içiniz; Sana, Bana, Vatanıma ve Ülkemin İnsanlarına Dair Anadolu’nun duygularını kelimelerle resmeden Adil Erdem Bayazıt eşlik ediyor size dördüncü tünelde. İstemeden gözünüz yola düşüyor Erdem Abi’yi hatırlayınca. Ve ona seslenmek istiyorsunuz:

“İstanbul’dan çıkıp diyâribekire doğru,
Tekerleri
Yamalı asfaltları bir ağustos susuzluğu ile içen...”

yollar yok artık. Yamalar yollarda değil, yüreklerde şimdi. Yürek yükümüz dünya oldu. Sonra onun dizeleri dökülüyor dilinizden umutsuzluğu deviren:

“Can kuşum, umudum canım sevgilim.”
“Umutsuzluğun ilacı aşktır”

diye düşünüyorsunuz Erdem Bayazıt yanınızdayken. Çünkü “Aşkın bir adı da yorulmamaktır” dediğini duyuyorsunuz. Ve her zorlukla birlikte bir

kolaylık vardır ayeti geliyor aklınıza.

Yorulmadan yola devam ederken beşinci tünelde *Gül Yetiştiren Adam* geliyor yanınıza birden. Bir neslin sinesine umuda dair söz tohumları eken güzel insanlardan hayatta kalan iki kişiden biri: Rasim Özdenören. Yola devam ettikçe, yol arkadaşınızın *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* isimli eseri geliyor sayfa sayfa okuyup satır satır çizdiğiniz. En zor zamanda bile Müslümanca düşünmek. Değerleri dumura uğramış ve en küçük zorlukta pes eden modern insana, bir değerler dayanağı sunuyor bu düşünce. O’nun hatırına ve onun rızasına...

Her şey onun rızası için olduğunda zinde kalıyor insan. Zira kaybetmek yok. Niyet kazandırıyor. Tünelin sonuna doğru mâverâya merdiven dayıyor gönül...

Altıncı tünelden itibaren, anne tarafından Maraşlı olan Mehmet Akif İnan’la devam ediyorsunuz yola. Duruşuyla belki de Necip Fazıl’a en çok benzeyen kişi. O yanınızda olunca, bir zamanlar dillere pelesenk olan ve kalpleri kıyam ettiren beyit hatırlanıyor.

“Her eylem yeniden diriltir beni,
Nehirler düşlerim göl kenarında...”

Sonra bıkmadan ve usanmadan hakikatin peşine düşen, kendine hakikatin kapısını açacak bir irşad edici arayan şairin, *Şeyhini Arayan Şair* olarak 70’li yılları diziliyor aklın içtime meydanına. Aramanın aslında arınmak için olduğunu düşündürüyor tekerin her dönüşü. Nabi sofrasında demlenen şair şuurunun dizeleri dökülüyor dilden:

“Tohumlar başında taşır ağacı
Deler besmeyleyle damar toprağı...”

Tünelin sonuna yaklaşırken *Şafak* şiirinden beyitler süslüyor kalbi:

“Erir gözlerinin keskin şavkında
bu çağın bilcümle karanlıkları

...
Bir yeni vakitler geldi gelecek
içimde sürekli ayak sesleri... “

Akif İnan'dan sonra bir başka dertli yürek eşlik ediyor size yedinci tünelin girişinde. Özdenören kardeşlerin ikincisi olan Alaeddin Özdenören. Ve hemen “*Değil mi ki gökyüzü toprağı kucaklamıştır*” diyor usulca kulağınıza. Sonra, yolun ta ucunda hayali geliyor gözünüzün önüne uzaklara giderken ve size doğru sesleniyor sanki:

*Yürüyorum
Bilirsin ben yürüyünce
Irmaklar yürür ardımdan...
Artık hücumla kalkabilirsin ey rüzgâr
Çünkü tarihin yaprakları arasından sızan kan
Boyuyor
İçimde yuvalanan şiiri
Ve sen nereme baksan
Oramda bir kalp çarpıyor.”*

Çağın ağlarına takılan ukala akıllara kalbi hatırlatan bu dizeler bir başka gönül adamını düşürüyor aklınıza. Sekizinci tünelde Yedi Güzel Adam'ın isim babası Abdurrahman Cahit Zarifoğlu karşılıyor sizi *Sultan* şiirini okuyarak:

*Seçkin bir kimse değilim
İsmimin baş harfleri acz tutuyor
Bağışlanmamı dilerim
Sana zorsa bırak yanayım
Kolaysa esirgeme.*

Önce niyaz sonra naz makamında söylenmiş bu sözler, fazla söze ihtiyaç bırakmıyor.

“*Kolaysa esirgeme*” derken dil, elbette kolaydır diyor insanın kalbi. İçinize bir umut ve ferahlık dolarken, Tekir Yaylasına çıkıyor tünelin ucu yeşillikler içinde. Hızır ayağı değmişçesine...

Tekirden sonra tatlı bir rampa çıkarken, 1940'lılardan biri olan Ali Kutlay refakat etmeye başlıyor yolculuğunuza. 16 yaşında başladığı öykü yazma işini 18 yaşında sonlandıran Ali Kutlay, Rasim Abi'nin ifadesiyle kendisinin hikâye yazmasına vesile olan kişi.

İnsan Anadolu'yu yaşıyorsa yürekten, bu topraklarda yazılacak çok hikâye olduğunu bilir. Ali Kutlay, mükemmeli aradığı için bıraktı belki de bu hikayeleri yazmayı. Ama güzel hikayeler

yazmak gerektiği ilkesini miras bıraktı. Yalnız doğru değil, doğruyu güzel yapmak gerektiğini...

Tekir'den sonra gözünüz yolun sağındaki dağlara bakarken, bu dağların ardında kefeni kar olan Muhsin Yazıcıoğlu geçiyor gözünüzün önünden.

*“Zikre dalmış her şey
Güneşe gülümserken papatyalar”*

diyor. Sonra, son hali geliyor aklınıza. Yiğitçe yaşamış ve yaşadığı gibi göçmüş bu Anadolu delikanlısının;

*“Güneşimi kapatmayın
Beton çok soğuk, üşüyorum...”*

deyişini hatırlıyorsunuz gözünüzde nemle. Bu noktadan sonra sanki başka bir iklime gidiyor yol.

Dağların ardındaki toprakların mayaladığı bir başka dil ve gönül karşılıyor insanı. Göksun, Afşin, Elbistan ve Ekinözü havzasında yetişmiş, biraz bozkır kokulu, belki az bilgili ama çok görgülü bir dil ve gönül. İlimden ötede bir irfan dili... Bu dili ve gönlü düşününce ilk olarak Abdurrahim Karakoç karşılıyor sizi dokuzuncu tünelin başında. Onun adını hatırlayınca, insanın aklı şaşıyor. *Mezarda düz yatmak için hayatta dik durmak lazım* sözünde anlatıldığı gibi hayatı boyunca dik duran Abdurrahim Abi... Onun Hâkim Bey, Doktor Bey deyişi geliyor insanın aklına. *İsyanlı Sükût* dökülüyor dilinizden. Ama hepsi toparlanıp âşğın yârinden ayrılık halini anlatan *Lambada titreyen alev üşüyor* dizesi gelip dolanıyor dile. O hassas kalbe selam duruyor kalbiniz. Gönül teraziniz, ölümün ayrılık karşısındaki hafifliğini ölçüyor... “*Yüreğimden aşk kurşunu yedim ben*” diyen Mihriban şairinin “*Aşk kâğıda yazılmıyor*” dizesi, sizi irfân ehlinin besmelesi olan sükûta davet ediyor. Dinlemek için bile isteye susmaya...

Aşk susturunca insanı bir başka âşık mihmandarlık etmeye başlıyor size. Ayakkabıcı çırağı iken âşık olduğu ustasının kızını alamayınca yüreği yanan Tanır'lı Hayati Vasfi Taşyürek. Mustafa Yıldızdoğan'ın Taşyürek güftesine yaptığı beste dolanıyor dilinize birden:

*Söküp atılmıyor ben de mi kusur?
Doğarken kök salmış öze saçların
Bir kara sevda ki ya büyü ya sır
Sığmıyor kaleme söze saçların*

Bu nasıl bir aşktır, bu nasıl bir söz. “*Telini bir ömre bedel yaratmış*” dizesi ne derin bir duygudur. Aşk yükünü yüklenip Taşyürek’le yola devam ederken, “*Âşık yüreğinden yumuşak ne vardır?*” diyor gönlünüz.

Abdurrahim Karakoç’tan sonra Ekinözü’nün (Celâ) bir başka Karakoç’u, Bahattin Abi eşlik ediyor size onuncu tünelle birlikte. Yanık kelimeler yine yürek yakıyor. Biliyorsunuz tam o an, “*Ihlamurlar Çiçek Açtığı Zaman*” şiirini okuma zamanı. Aracınızı sağ tarafa çekip solunuzda uzanan yemyeşil ova, ovanın da ötesindeki başı karlı ve başını sarmış sise bakılırsa biraz da efkârlı dağlara bakarak okuyorsunuz:

*“Kimseye uğramam ben sana uğramadan
Kavlime sâdığım, sadığım sana
Takvim sorup hudut çizdirme bana
Ben sana çiçeklerle geleceğim
Ihlamurlar çiçek açtığı zaman...”*

Araca bindiğinizde “*Kar altında terleyerek uyanmaktır aşk*” dediğini duyuyorsunuz Beyaz Kartal’ın... Gönlünüz cevap veriyor sonra:

“*Hüznün safran sarısıyla boyanmaktır aşk*” diye şiirin devamından.

Dağların arasındaki bu şiir gibi yolculukta ova-ya çıkmadan önce son dağ olan Kaman’a vardığınızda, on birinci tünelde Aşık Mahzunî Şerif eşlik etmeye başlıyor.

Edebiyat yolunun zahir planında sonuna yaklaşırken, ömrün sonunu hatırlatıyor insan. Başlayan her şeyin biteceğini. İşte tam o anda Mahzunî’nin dizeleri dökülüyor dilinizden:

*“İşte gidiyorum çeşm-i siyâhım
Önümüze dağlar sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim âhım
Karardıkça bahtım karalansa da...”*

Âh sermayesini alıp kalbinizin bir köşesine, son tünelden çıktıktan sonra Anadolu’nun en güzel yaylalarından biri olan Binboğa dağlarının eteğindeki Göksun’a varıyorsunuz. İlk çocukluğumun geçtiği baba ocağıma...

Dağlarını adım adım dolaşp, keklik sesleri arasında kekik topladığım bu şehrin havası ilaç gibidir. Geçerken ciğerlerinizin en ücra köşesine kadar çekiniz.

Bu uzun ince edebiyat yolunun sonunda okunan onca şiir, insanın gönlünü inceltiyor. Ve işte o an Göksun’lu Âşık Hüdâî’nin şiirini terennüm ediyorsunuz.

*“Gönül çalamazsan aşkın sazını
Ne perdeye dokun ne teli incit
Eğer çekemezsen gülün nazını
Ne dikene dokun ne gülü incit...”*

İncitmememin sorumluluk, incinmemenin olgunluk olduğunu düşünüyorsunuz. Aşığın ifadeyle bazen yol bile incinir. Yolun edebine uymak gerekir:

*“Gel haktan ayrılma hakkı seversen
Nefsini ıslah et er oğlu ersen
Hakikat şehrine yolcu değilsen
Ne yolcuyu egle ne yolu incit...”*

Yolun sonuna geldiğinizde arkanızda bir edebiyat ordusu, kalbinizde şiirler, dilinizde en seçkin dizeler.

Birinci Haçlı seferinde nice batılı savaşçının sarp yokuşlarda can verdiği bu geçilmez dağlar, şimdi öyle keyifli ki “*Ne de çabuk bitti bu yol*” diyor insanın gönlü. Gerçekten de bitmiyor aslında yol. Maraş’ta onlarca edebiyat yoluna yetecek şair, şiir ve aşk var...

Kalp bu duygularla kuşanınca, insan kendi içindeki yolları görüyor. Son tünelde dilinize takılan, “*Haydi dolaşalım yüce dağlarda*” dizeleri eşliğinde gönlünüz muhasebe yapıyor:

Şehir mektep, yol mürebbi, dağ mihmandar...
Görmek için yola düşmeli insan. Edeple...

